

ProDemos

**Wie bestuurt
de gemeente?**

De gemeente – iedereen heeft er op een of andere manier mee te maken. Zo zorgt de gemeente ervoor dat uw huishoudelijk afval wordt opgehaald en dat er wegen en fietspaden worden aangelegd. Bij de gemeente haalt u uw paspoort of rijbewijs. En de gemeente stuurt u elk jaar een aanslag voor de gemeentelijke belastingen en heffingen.

WAT DOET DE GEMEENTE?

De gemeente heeft heel veel verschillende taken. De gemeente beslist waar huizen mogen worden gebouwd en wat voor soort huizen dat moeten zijn. Ze maakt hierover afspraken met woningcorporaties of projectontwikkelaars.

De gemeente moet het verkeer regelen: zij bepaalt waar fietspaden, wegen en verkeerslichten komen. De gemeente geeft vergunningen aan horecabedrijven. Ook heeft de gemeente taken op het gebied van werk en inkomen, onderwijs en milieu. Een omvangrijk werkteerein

voor gemeenten is zorg, welzijn en volksgezondheid. Zo moet de gemeente de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) uitvoeren en de jeugdzorg coördineren. Het is een taak van de gemeente om asielzoekers met een verblijfsvergunning te huisvesten. Op veel van deze gebieden voert de gemeente vooral landelijke wetten uit. Verder zorgt de gemeente voor de openbare bibliotheek en geeft zij subsidie aan sportclubs en culturele instellingen. De gemeente geeft allerlei officiële documenten uit, zoals een rijbewijs, identiteitskaart of paspoort. In sommige gevallen moet de gemeente toezicht houden, bijvoorbeeld op de kwaliteit van de kinderopvang en de naleving van de Leerplichtwet. Veel gemeenten werken met elkaar samen om deze taken goed uit te voeren.

BESTUREN EN CONTROLEREN

Elke gemeente in Nederland heeft een gemeenteraad en een college van burgemeester en wethouders (B en W). De gemeenteraad heeft drie belangrijke taken:

- de grote lijnen vaststellen voor het beleid van de gemeente;
- controleren of het college van B en W zijn taken goed uitvoert;
- de inwoners van de gemeente vertegenwoordigen.

Het aantal raadsleden in een gemeente wordt bepaald door het aantal inwoners. Een gemeente met ruim 20.000 inwoners heeft er 19. De grootste gemeenten hebben er 45.

Het dagelijks bestuur van de gemeente ligt in handen van het college van burgemeester en wethouders (B en W). Het college voert het beleid uit dat door de raad is vastgesteld. Kortom: het college bestuurt, de raad controleert. Bijvoorbeeld: op voorstel van het college besluit de gemeenteraad dat er nieuwe wegen en fietspaden moeten komen. De raad stelt hiervoor geld beschikbaar. Het college gaat vervolgens het plan uitvoeren: het moet ervoor zorgen dat de wegen en fietspaden er ook echt komen. Daarvoor maakt het college afspraken met een wegenbouwer. De raad controleert ten slotte of de wegen en fietspaden aan de gestelde eisen voldoen en of het geld op een goede manier is uitgegeven.

VERKIEZINGEN

Eens in de vier jaar zijn er verkiezingen voor de gemeenteraad. Dan kiest u de raadsleden die (meestal) namens de politieke partijen in de gemeenteraad zitting zullen nemen. U mag stemmen als u achttien jaar of ouder bent en de

Nederlandse nationaliteit heeft. Als u de Nederlandse nationaliteit niet bezit, dan mag u stemmen als u langer dan vijf jaar in Nederland woont met een geldige verblijfsvergunning. Ook burgers uit de lidstaten van de Europese Unie (EU) die in Nederland wonen, mogen hun stem uitbrengen bij de gemeenteraadsverkiezingen. Voor beide groepen burgers geldt natuurlijk ook dat ze achttien jaar of ouder moeten zijn.

PARTIJEN

Aan de gemeenteraadsverkiezingen doen meestal veel politieke partijen mee. Op de eerste plaats zijn dat plaatselijke afdelingen van landelijke partijen. Dat zijn bijvoorbeeld het CDA, de PvdA, de VVD, GroenLinks of de ChristenUnie. Maar in bijna alle gemeenten doen ook plaatselijke partijen mee.

WELKE PARTIJ MOET U KIEZEN?

Hoe weet u nu op welke partij u moet stemmen? U kunt een partij kiezen die het landelijk goed doet. Maar u kunt ook op een partij stemmen die de afgelopen jaren veel heeft gedaan in de gemeente. En bent u het eens met wat de partij de komende vier jaren wil doen? De plannen van de verschillende partijen staan in hun verkiezingsprogramma's. Die kunt u bij de partij aanvragen. De meeste plaatselijke partijen of afdelingen van landelijke partijen hebben een website. Ook daarop kunt u veel informatie vinden.

STEMBUREAU

Om uw stem uit te brengen, moet u naar het stembureau. Enkele weken voor de verkiezingen heeft u daartoe een zogeheten stempas van de gemeente ontvangen. Als u gaat stemmen, moet u zich wel legitimeren; u moet dus uw identiteitskaart, paspoort of rijbewijs meenemen. De stembureaus zijn meestal van 7.30 tot 21.00 uur geopend. In elk stembureau zorgen drie personen voor een goede gang van zaken. Daar krijgt u een stembiljet. Op het stembiljet treft u alle politieke partijen en daaronder hun kandidaten aan. Met een rood potlood kiest u tegelijkertijd een partij en een kandidaat. Dat hoeft niet degene te zijn die bovenaan de lijst staat (de lijsttrekker). U kunt ook stemmen op iemand die lager op de lijst staat. Bijvoorbeeld omdat u op een vrouw of iemand uit uw eigen buurt wilt stemmen.

DE VERKIEZINGSUITSLAG

Na de verkiezingen weten we hoeveel stemmen elke partij heeft gekregen. Dit aantal bepaalt hoeveel raadsleden een partij in de gemeenteraad krijgt. Raadsleden van dezelfde politieke partij vormen een fractie. De belangrijkste woordvoerder van een fractie is de fractievoorzitter.

WAT DOET EEN RAADSLID?

Raadsleden vergaderen, lezen stukken, beantwoorden post en e-mail en praten (veel) met inwoners van de gemeente. Zo blijven ze goed op de hoogte van wat er speelt. Vaak verdiepen ze zich in een paar onderwerpen, bijvoorbeeld verkeer of welzijn. Voor die onderwerpen zitten ze dan in een raadscommissie. In zo'n commissie zitten raadsleden van verschillende politieke partijen. Ze bespreken voorstellen op hun gebied en adviseren de gemeenteraad daarover.

Verschillende gemeenten hebben de raadscommissies afgeschaft en spreken op andere manieren over het beleid. Naast hun raadswerk hebben raadsleden vaak een gewone baan. Voor hun werk krijgen raadsleden een vergoeding.

WETHOUDERS

Na de verkiezingen wordt er onderhandeld over de vraag welke partijen de wethouders mogen leveren. Indien een wethouder uit de gemeenteraad wordt gekozen, is hij zijn plaats in de raad kwijt. Je kunt namelijk niet tegelijkertijd wethouder en gemeenteraadslid zijn. Er mogen ook wethouders van buiten de raad worden benoemd. Verschillende partijen die samen een meerderheid vormen in de raad spreken onderling af wie er in het college van B en W gaan zitten en welk programma ze gaan uitvoeren. Het wethouderschap is een betaalde baan. Iedere wethouder heeft

bepaalde onderwerpen waar hij zich mee bezighoudt. Dat noemen we een portefeuille.

DE BURGEMEESTER

De burgemeester van een gemeente is voorzitter van het college van B en W en voorzitter van de gemeenteraad. In het college van B en W mag de burgemeester meestemmen over besluiten, in de raad niet. Een burgemeester wordt benoemd door de regering, maar de gemeenteraad heeft de regering wel laten weten wie men graag als burgemeester wil hebben. De burgemeester is verantwoordelijk voor de openbare orde en veiligheid in de gemeente. Daarnaast is hij hoofd van de brandweer.

DE AMBTENAREN

Iedereen die in dienst is bij de gemeente, is ambtenaar. Bijvoorbeeld

de medewerker bij wie u uw paspoort ophaalt en degene die controleert of er geen afval op straat wordt gedumpt. Andere ambtenaren zijn beleidsambtenaren: zij hebben specifieke kennis op bepaalde terreinen en leveren de wethouders allerlei gegevens voor het beleid van de gemeente. De hoogste ambtenaar is de gemeentesecretaris. Hij zit bij alle vergaderingen van het college van B en W.

Gemeenteraadsleden krijgen ondersteuning in hun werk van een griffier. De griffier bereidt de vergaderingen van de raad voor.

Veel diensten levert de gemeente niet meer zelf: de stratenmaker en de medewerker van de reinigingsdienst zijn meestal geen ambtenaren meer, maar werknemers in dienst van particuliere bedrijven die in opdracht van de gemeente werken.

HOE KOMT DE GEMEENTE AAN HAAR GELD?

Om al het werk uit te voeren, heeft de gemeente geld nodig. Ongeveer 60 procent krijgt ze van het Rijk. De resterende 40 procent is afkomstig van de eigen inwoners. Huizenbezitters betalen bijvoorbeeld onroerendezaakbelasting. Alle inwoners krijgen een aanslag voor de riool- en reinigingsheffing. Ook betaalt u parkeerbelasting of leges voor een paspoort, rijbewijs of vergunning. Gemeenten hebben ook inkomsten uit de verkoop van grond, rente of dividend op aandelen.

DE PLAATS VAN DE GEMEENTE

De gemeente kan niet over alles zelf beslissen. Veel zaken regelt de provincie of het Rijk. De gemeente moet bijvoorbeeld een aantal landelijke wetten uitvoeren. En plannen voor grote nieuwe woonwijken moeten samen met het Rijk en de provincie worden gemaakt. Ook moet de provincie de jaarlijkse begroting (de geplande inkomsten en uitgaven) en de jaarrekening (de werkelijke inkomsten en uitgaven) van de gemeente goedkeuren. Ten slotte moet de gemeente in haar beleid altijd rekening houden met Europese regels.

HOE WORDT U ACTIEF?

U kunt gaan stemmen op een politieke partij die het volgens u het beste heeft gedaan en ook goed aansluit bij uw eigen opvattingen. Verder kunt u naar een raadsvergadering of een commissie-

vergadering gaan om te horen wat er wordt besproken. Deze vergaderingen zijn namelijk openbaar. Het is vaak mogelijk om als inwoner van de gemeente iets te zeggen voordat de vergadering begint. U moet dat wel aanvragen bij de griffier van de gemeenteraad. In de plaatselijke krant of op de website kunt u lezen wat er op de agenda staat.

Verder kunt u een e-mail sturen over een bepaald probleem aan een wethouder of een raadslid. U kunt ook naar het spreekuur van een wethouder gaan of een raadslid op straat aanspreken. Dikwijls kunt u uw mening geven op een inspraakavond of een hoorzitting. Meestal gaat het dan om grotere plannen, bijvoorbeeld over wegen- of woningbouw. Er zijn gemeenten die hun burgers vanaf het begin betrekken bij het maken van plannen, bijvoorbeeld bij de herinrichting van een plein. Bovendien hebben burgers de mogelijkheid om onderwerpen op de agenda van de gemeenteraad te plaatsen. Dat noemen we het burgerinitiatief. Er zijn ook gemeenten waar over belangrijke onderwerpen een referendum (volksraadpleging) wordt gehouden. U kunt dan uw stem uitbrengen over de plannen van de gemeente, bijvoorbeeld over de bouw van een schouwburg of een winkelcentrum. Het internet biedt ook mogelijkheden om met de gemeente in contact te komen. Kijkt u eens op de website van uw gemeente.

BEGRIPPEN

Ambtenaar werknemer in dienst van de gemeente.

Begroting plan voor alle inkomsten en uitgaven voor het komende jaar.

Burgemeester voorzitter van het college van B en W en van de gemeenteraad.

Burgerinitiatief het recht van burgers om een onderwerp op de agenda van de gemeenteraad te plaatsen.

College van B en W college van burgemeesters en wethouders, het dagelijks bestuur van de gemeente.

Fractie alle raadsleden van één politieke partij.

Gemeenteraad alle gemeente-raadsleden bij elkaar. De gemeenteraad controleert of het college van B en W zijn bestuurlijke taken goed uitvoert.

Griffier ambtenaar die de gemeenteraad ondersteunt in zijn werkzaamheden.

Hoorzitting bijeenkomst waarop de gemeente informatie geeft en de burgers hun mening kunnen geven over een bepaald plan.

Jaarrekening de werkelijke inkomsten en uitgaven van het afgelopen jaar.

Politieke partij vereniging van mensen die over allerlei politieke onderwerpen ongeveer hetzelfde denken.

Raadscommissie groep raadsleden uit verschillende partijen. Zij bespreken onderwerpen op één bepaald gebied, bijvoorbeeld welzijn.

Referendum volksstemming over een (voorgenomen) besluit.

Verkiezingsprogramma stuk waarin de plannen van een politieke partij voor de komende vier jaar staan.

Wethouder lid van het college van B en W.

Tekst

ProDemos – Huis voor democratie en rechtsstaat

Vormgeving

Puntspatie [bno], Amsterdam

Druk

Bariet Ten Brink, Meppel

Fotografie

p. 1 Gemeente Eindhoven
p. 2 Foto Mario Nap/
Hollandse Hoogte
p. 3 ProDemos
p. 4 Nationale beeldbank
p. 5 William Hoogteyting/
Hollandse Hoogte
p. 6 Fred Hoogervorst/
Hollandse Hoogte

ProDemos legt uit wat de spelregels zijn van de democratie en rechtsstaat en laat zien wat je zelf kunt doen om invloed uit te oefenen – in de gemeente, het waterschap, de provincie, het land en Europa.

ProDemos

Huis voor democratie en rechtsstaat

ProDemos
Hofweg 1H
2511 AA Den Haag

(070) 757 02 00
info@prodemos.nl
www.prodemos.nl

Oktober 2018